

לקח טוב

כניסת שבת	צאת שבת	ר"ת
17:02	18:30	ירושלים
17:51	18:26	תל-אביב

שנה שלישית
 יו"ל ע"י ק"ק ביהכ"ס "כורש"
 רח' יוסי בן יעזר 36 ירושלים

העלון מוקדש: לע"נ: אסתר בת שרה למשפ' בצון ע"ה. וכן אליהו קלקבני בן סבירה ז"ל. ולהצלחת ציון בן אסתר הי"ו. ומשה גגולה הי"ו. וכן יעקב עוזיאל הי"ו וב"ב. והזוג היקר ר' אלעזר ואפרת אברגיל הי"ו לבנים זכרים לע"י. ולזרע של קיימא לחנה בת בתי הי"ו.

להקדשת העלון: 054-843-7476

פרשת יתרו תשפ"א

רב אורח

אשר בחר בנו'

מאת הרה"ג רבי אברהם קריספין שליט"א

דבר הרב

'הסגולה שמועילה לכל הישועות'

מאת הרה"ג רבי דוד אטדגי שליט"א

מוכב במדרש איכה רבה (פרשה ג) 'אמר להם אני הוא שפסלתי כל האומות בשבילכם, אמרו לו אם כן למה החזרת תורתך על האומות ולא קב' ליה, דתניא בתחלה נגלה על בני עשו וזה שכתוב ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו ולא קבלוה, החזירה על בני ישמעאל ולא קבלוה וזה שכתוב (דברים ל"ג) הופיע מהר פארן, ולכסוף החזירה על ישראל וקב' ליה וזה שכתוב (דברים ל"ג) ואתה מרכבות קדש מימינו אש דת למו, עכ"ל.

רואים אנו ממדרש זה שהקב"ה סיבב את התורה על כל אומות העולם כדי שיקבלוה, ואם כן מהו שאנו אומרים אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, הרי לא נבחרנו במיוחד אלא גם אחרים נשאלו עליה.

בפרשה הקודמת קראנו על כך שעם ישראל לאחר שנסעו ממדבר סין, ויחנו ברפידים, ובמדרש הובא ברפידים. שרפו ידיהם מן המצות (מדרש אגדה בשלח פי"ז, א). וכיוון שנתרפו מן המצוות הגיע עמלק להילחם בעם ישראל. ובפרשתנו, עם ישראל "נוסע מרפידים" לעבר הר סיני, וכאשר חונים במדבר סיני, הקב"ה מבקש משה רבינו להעביר מסר לכאבי ישראל, "אתם ראיכם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים וכאני אאתכם אלי: ועתה אם שמעו תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ". את המסר הזה מבקש הקב"ה משה לומר לעם ישראל רגע לפני מתן תורה.

ועוד יש לשאול, על מה שמוכב במסכת שבת (דף פח:) ואמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמורה גנוה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הוודך על השמים! - אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: החזיר להן תשובה! - אמר לפניו: רבונו של עולם, מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם. - אמר לו: אחוז בכסא כבודי, וחזור להן תשובה, וכו', אמר לפניו: רבונו של עולם, תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה - אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים. אמר להן: למצרים ירדתם, לפרעה השתעבדתם, תורה למה תהא לכם שוב מה כתיב בה - לא יהיה לך אלהים אחרים, בין הגויים אתם שרויין שעובדין ע"כ.

ועלינו לעמוד ולהתבונן בדבר זה, שהרי מדובר ברגע הגדול ביותר שהיה לעם היהודי, "מתן תורה" הזמן בו הפכנו לעם כפני עצמו, "עם סגולה" מכל העמים, זה הזמן שבו כל העולם עצר מלכת ושמע כחיל וברעדה איך בורא העולם נותן את המתנה הגדולה ביותר שיש לו לעם הנבחר מכל העמים. מן הראוי שרגע לפני יעביר הקב"ה מסר חשוב כל כך שיש בו כדי להצדיק את המעמד הנשגב. והנה במקום זה אומר הקב"ה לעם ישראל אתם ראיכם איך הוצאתי אתכם ממצרים ונשאתי אתכם על כנפי נשרים, ועתה אם תשמעו לי וכו', והייתם לי עם סגולה... ולכאורה מדוע לא הזכיר את נס קריעת ים סוף ועשרת המכות, שהתפרסמו בכל העולם כולו, ולא סוף נתגלה בעולם תוקף עוזו ושליטתו של הקב"ה בטבע כולו, ומה אם כן האזכור של הנס "ואשא אתכם על כנפי נשרים"? ועוד יש להבין וכי בגלל שנשא הקב"ה את עמו על כנפי נשרים, מבקש מעם ישראל להיות לו לעם סגולה? ולכאורה מן הראוי היה להעביר מסר חד וברור על הרגע הגדול בו נמצאים ישראל לפני מתן תורה, ועל הצורך בתורה הקדושה, ועל מהותה... מה אם כן טמון בדברים הללו אותם בחר האל יתעלה להשמיע רגע לפני מתן תורה?

אלא יש ליישב הכל דיש שני עניינים. לימוד התורה. ובעלות על התורה. וכל מי שבעל הבית על התורה הוא הבעלים על כל העולם, והמלאכים לא ערערו על מתן התורה ולימודה, אלא על הבעלות בה שנתנה להם. והוכיח להם משה, שזה שייך רק לישראל שנשעבדו במצרים ולא שינו את דתם, מה שאין כן המלאכים. וזה מה שהזכיר להם בויכוח עם המלאכים את שעבוד מצרים, כדי להגדיל את שבח ישראל שהם ראויים לקבל את התורה יותר מהמלאכים, שהרי ישראל היו במקום טומאה כזו שאפילו מלאך ירא לעבור בו, שנאמר שמות יב יב ועברתי בארץ מצרים, ודרשו חז"ל בהגדה של פסח, אני ולא מלאך. ואמרו בוזהר (וירא קיז) שהקב"ה לא שלח מלאך למצרים מפני ריבוי כוחות הטומאה שמא ישתקע בהם, ואילו ישראל יצאו משם ביד רמה הרי שמעלתם גדולה משל המלאכים.

ולבאר את הדברים יש להקדים ולבאר מהו הנס "ואשא אתכם על כנפי נשרים", ומוכב במדרש (שמות רבה סי' כ), שעשה נס הקב"ה ונשא את עמ"י על כנפי מלאכי השרת ובאו בזמן קצר מאוד מרעמסס לסוכות אף שהמרחק ביניהם היה רב של ק"כ מיל.

והאלישך הקדוש שם ביאר שהצורך בנס זה, הוא משום שציווים הקב"ה להכין מצות טרם יחמזו, על כן אם היו באים ק"כ מיל ברגלם, ומשארותם צרורות בשמלותם, היתה העיסה בוודאי מחמיצה, ולא היו יכולים לאפות את הבצק עוגות מצות, ועל כן עשה עימם נס והוליכם על כנפי נשרים שיאפו את המצות טרם יחמזו. עיי"ש באורך.

ובספר משנה שכיר בשם הגאון ר' משה גראסורדין זצ"ל, הוסיף לבאר, "שאם לא היו מספיקין לאפות את בצקם לפני שיחמיץ היו ישראל מצטערים צער גדול מאד שאין יכולין לקיים את המצווה הראשונה "מצוות מצה" שנצטוו אז במצרים, ולכן נשא ה' אותם על כנפי נשרים, להורות להם כיהי"ת עוזרו ומסייעו להרוצה באמת לקיים מצותו. זה המסר הגדול שרצה הקב"ה להעביר לעם ישראל אחר שנסעו מ"רפידים" - אחר שרפו ידיהם מן המצוות, רגע לפני מתן תורה, "אתם ראיכם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים", ללמדנו שהקב"ה רואה יהודי שמתאמץ ורוצה לקיים מצותו, הוא ישדר את כוחות הטבע עבורו, ויגייס בשביל כך את מלאכי השרת שיקצרו לו את הדרך. וזה המשך הפסוק, "ועתה אם שמעו תשמעו" אם תקבלו עליכם לקיים את התורה, אני מבטיח אתכם "ושמרתם את בריתי", - חפץ ה' בידכם יצלח, לשמור ולעשות את דברי הברית הזאת. העיקר להישמר מ"הרפידיים", מהרפיון בתורה ומצוות. אלא תמיד צריך להיות "ויסעו מרפידיים" להמשיך ולהתקדם הלאה... ומסיים הפסוק "כי לי כל הארץ", בכל מקום שתהיו ובכל מצב אני אהיה שם לעזרתכם. ההבטחה שלי תקפה לכל מקום ולכל זמן, בכל קושי שיהיה לכם, אם תקבלו עליכם "עול תורה ומצוות" אני אהיה עימכם. "כי לי כל הארץ" - ובכל אשר אזכיר את שמי אבא אליך לסייע וברכתך.

ויש לנו לזכור, שכשנשא הקב"ה את עמ"י על כנפי מלאכי השרת, לא רק לעם ישראל

זמנים בהלכה לימות השבוע

תל אביב	ירושלים	עלות השחר
05:23	05:16	זמן טילת חמסין
05:29	05:22	נץ החמה
06:35	06:24	סוף זמן קיש הגר"א
09:11	09:07	חצות יום ויליה
11:55	11:53	סנחה גדולה
12:25	12:24	סילג המנוחה
16:26	16:28	שקיעה
17:21	17:24	צאת הכוכבים
17:34	17:37	

שש מצוות תמידיות

לימוד זוהר לנשים

שאלה: האם מותר לנשים לקרא זוהר? תשובה: מותר לנשים לקרא זוהר ללא הבנה כלל.

אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים לא יהיה לך אלהים אחרים על פניך. (שמות פרק כ - ב)

כתב רבי אהרן הלוי מברצלונה בס' 'החינוך' בהקדמה וז"ל: כי שש מצוות צריך שלא יליוו מהאדם כל הימים אפילו רגע. ושש מצוות אלו חיונו תמיד, לא יפסקו מעל האדם אפילו רגע אחד כל ימיו, וכל זמן וכל רגע שיחשוב בהן קיים מצוות עש, ואין קץ למתן שכר המצוות. (ע"פ מ"ש חכמת אדם והבה"ל אר"ח סימן א.)

א. להאמין בשם | פירוש, להאמין שיש אלוה אחד בעולם שהמציא כל הנמצאים, ומחפצו ורצונו הוא כל מה שהוא עכשיו ושהיה ושיהיה לעדי עד, ושהוא הוציאנו ממצרים, ונתן לנו התורה, והוה מ"ע דכתבי "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך" וגו', ופירושו תדעו ותאמינו שיש לעולם אלוה המשגיח שהרי הוצאתיך מארץ מצרים. (ע"פ מ"ש חכמת אדם והבה"ל אר"ח סימן א.)

ב. שלא להאמין לזולתו | פירוש, שלא נאמין בשום אלהים זולתו, שנאמר "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני" ואפילו מודה שהקב"ה שולט על הכל רק שידמה בדעתו שמסר הנהגת העולם למלאך או לכוכב ה"ז מודה בעבודה זרה, ועובר על "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני", אלא יאמין שהקב"ה בעצמו ובכבודו בכל העולמות, ואין לשום נברא כח לעשות דבר בלתי רצונו, ולכן נקרא הקדוש ברוך הוא אלהי האלהים (ע"פ מ"ש חכמת אדם והבה"ל אר"ח סימן א.)

מקראות וחז"ל שדיברו בעניין השגחה פרטית | ומקראות מלאים בזה "גדול העצה ורב העלילות אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו" (ירמיה ל"ב י"ט), "כי עיניו על דרכי איש וכל צעדיו יראה" (איוב ל"ד כ"א), "היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם" (תהילים ל"ג ט"ו). אֵתָה יִדְעֶתְּ שִׁבְתִּי נְקוּמִי בְּנִתָּה לְרַעִי מִן־חֹק: (תהלים פרק קלט - ב) וביאר האבן עזרא "כי אתה לברך תדע מספר כל תנועותי". ובחז"ל: ר' חנינא דרש: מה מצעדי גבר כוננו - אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזין עליו מלמעלה (חולין ד'). במשנה אמרו: דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים (אבות פרק ב א). ועוד אמרו: הקב"ה יושב וזן מקרני ראמים ועד ביצי כנים (שבת ק"ז).

ג. ליחוד | פירוש לייחודו, שנא' "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" ופירושו שמע ישראל ודע, כי ה' שהוה את הכל ברצונו, והוא אלהינו המשגיח בכל העולמות, הוא ה' אחד, בלי שום שיתוף. (ע"פ מ"ש חכמת אדם והבה"ל אר"ח סימן א.)

מהות היחוד | בספר המצרף לרבי ברכיה בן נטרנאי הנקדן (עמ' 118, והוא מן הראשונים לפני כאלף שנים) כתב, וחייבין אנו להאמין שהוא אחד בעולם בעצמו, בלא ריבוי ובלא מיעוט, ובלא חיבור ובלא פירוד, ובלא שינוי. וכל זולתו יתרבה ויתמעט, ואין לו ראש וסוף, ובוראנו יתברך זיכרון ראשון ואחרון, ואין מבלעדיו, דכתיב "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" וכו'. עכ"ל.

ד. לאהבה | והיינו לאהוב המקום ברוך הוא, שנאמר "ואהבת את ה' אלהיך" וגו' וכיצד יגיע האדם לאהבה? ע"י התורה, כלומר ש"י ההתכוננות בתורה יכיר את גדולתו של הקדוש ברוך הוא שאין לו ערך ולא קץ ותתיישב האהבה בלבו בהכרח. וענין המצוה שיראה האדם להשיג כל מגמתו וכל מחשבתו אחר אהבת הש"י, ויעריך בלבו כי כל מה שיש בעולם מעושר ובנים וכבוד הכל הוא כאין נגד אהבתו ית', ויגיע תמיד בבקשת חכמת התורה למען ישיג ידיעה בה'. והקובע את מחשבתו בעניינים הגשמיים ובהבלי העולם שלא לש"ש רק להתענג ולהשיג כבוד, ביטל עשה זו, ועונשו גדול. (ע"פ מ"ש חכמת אדם והבה"ל אר"ח סימן א.)

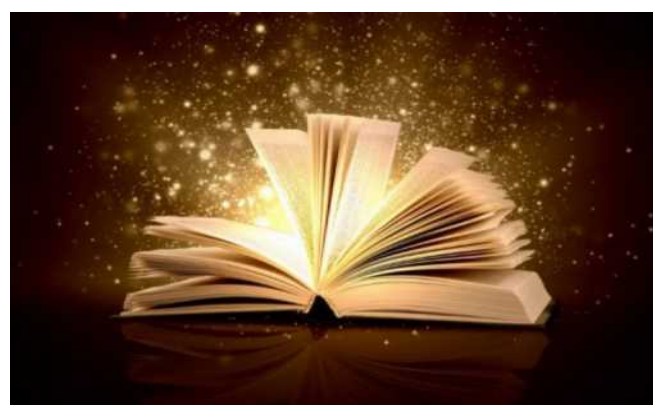
עד היכן תגיע אהבת ה' | ... סוף דבר יעשה כל יכולתו להרגיל מחשבות לבו כל היום באמונתו ויחודו עד שלא יהי רגע אחד ביום ובלילה בהקיצו, שלא יהא זוכר אהבת אדוניו בכל לבו. והענין על דרך משל שאהב נזכר באהבת השם תמיד כזכרון החושק תכלית החשק בחשוקתו היום ששיג להביאה אל ביתו. (ספר החינוך מצוה תיח).

ה. ליראה | פירוש, להיות יראת השם יתברך על פניו תמיד בלתי יחטא, וע"ז נאמר "את ה' אלהיך תירא" ומי שבא דבר עבירה לידו חייב להעיר רוחו ולתת אל לבו באותו הפרק שהקב"ה משגיח בכל מעשי בני אדם אף אם יהיו במחשך מעשיהם, וישיב להם נקם לפי רוע המעשה, וכדכתיב "אם יסתור איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה'" (ע"פ מ"ש חכמת אדם והבה"ל אר"ח סימן א.)

יראת הרוממות | והיא היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתכונן האדם במעשיו וברואי הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אורה ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול כמו שאמר דוד צמאה נפשי לאלהים לאל ח', וכשנ"ח חשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות, כמו שאמר דוד כי אראה שמייך מעשה אצבעותיך מה אנוש כי תזכרנו", (רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ב הלכה ב).

ו. שלא לתור אחר העינים והלב | אמרו חכמים "אחרי לבבכם" זו אפיקורסות, "ואחרי עיניכם" זו זנות, ובכלל אפיקורסות הוא כל מחשבות זרות שהם היפך דעת התורה, ובכלל זנות הוא מי שהוא רודף אחר תאות העולם מבלי שייכוין בהם כלל לכוונה טובה כלומר שלא יעשה אותם כדי שיעמוד בריא ויוכל להשתדל בעבודת בוראו, רק כוונתו תמיד להרבות תענוגים גדולים לנפשו. (ע"פ מ"ש חכמת אדם והבה"ל אר"ח סימן א.)

הנזהר בזה ניצול מן העבירה | כתב החינוך במעלת שש המצוות הללו "וסימנך שש ערי מקלט תהיינה לכם". וביאר ה'פרי מגדים' (בהקדמה לא"ח) כוונת החינוך כי כמו הרוצח מיד שיצא מתחום מקלטו, יש רשות ביד גואל הדם להמיתו, ככה שש מצוות אלו, צריך לשום מחשבתו בהם תמיד, ואם ח"ו רגע א' זו מהם, אין טוב, וז"ש תורה מגינה ומצלי היושב בתחומה.

ולגבי קריאת ספר זוהר לא ראיתי סכרא או מקור לאסור הדבר ואדרבה יש ראיות להתיר כשקוראת בלא הבנה שהנה מצינו תשובה בשו"ת רב פעלים בסוד ישרים ח"א סי' ט' שדן לגבי לימוד התיקון בליל שבועות לנשים וכתב שלא תעשינה התיקון כיון שעל פי הקבלה לימוד זה הוא הכנה לקדושת כתר במוסף שאז נעשה הזיווג העליון ואשה לא שייכת בזה אבל לא כתב שיש בעיה הלכתית שאשה תקרא בספר הזוהר. וגם בהל"ע ח"ח עמ' שפה הביא את ספר חסידים בסי' שיג' שנקט חייב אדם ללמוד לבנותיו המצוות כגון פסקי הלכות, ומה שאמרו שהמלמד לאשה תורה כאלו מלמדה תיפלות זהו עומק תלמוד וטעמי המצוות וסודי התורה אותן אין מלמדין לאשה ולקטן וכו' ומשמע שרק סודות התורה דהיינו לימוד הקבלה בהבנה זה אין לאשה לקרא אבל קריאת זוהר בלבד לא נראה שיש בזה חשש. ושמחתי בראותי בספר מעשה הגדולים (אבידני) ח"ה עמ' קנט' שהביא בשם ר' יחזקאל הלוי אב"ד בבבל שכתב שנשים בביתם נהגו לומר לאחר ברכות השחר פתח אליהו וכו' ומכאן ראייה שאין בעיה לנשים לקרא זוהר בלי הבנה.

ברגע אחד הפסדת הכל!...

שמו של החכם צבי, רבי צבי הירש בן יעקב אשכנזי זצ"ל, נפוץ בכל קהילות ישראל.

הוא נולד במורביה (חבל ארץ שהשתייך בתקופה היא למדינת צ'כוסלובקיה) לפני כשלוש מאות וחמישים שנה ונפטר בלוב, גליציה, בגיל חמישים ושמונה. במהלך חייו הקצרים הספיק החכם צבי לשמש בקודש כרב בגרמניה, אמשטרדם, לונדון ופולין, וכן בקהילות ספרדיות, שם אף זכה לתואר הספרדי "חכם" שדבק בו. מתוך תשובותיו הרבות עולים מאורעות חייו ונדודיו הסוערים, ובכללם פרשת שבתאי צבי באמשטרדם. בצעירותו למד החכם צבי במורביה, ובגיל 16 נשלח לשאלוניקי כדי לרכוש שם גם את דרך הלימוד הספרדי.

סיפור המפורסם של משפחת רוטשילד העשירה כרוך אף הוא בתולדות חייו, אולם לא רבים יודעים את הדברים שהתרחשו מאחורי הקלעים של אותו מאורע.

*

אדם צנוע ופשוט היה ר' שמעון אנשיל רוטשילד. עם בוקר היה משכים קום לתפילת שחרית, ולאחר שסייע לרעייתו לשלח את זאטוטיהם אל המלמד, היה חובש את מגבעתו ושם את פעמיו לעבר חנותו.

חדרון צר וארוך בקצה השוק, הקנה לר' שמעון את תארו כבעל חנות. בלילה היה החדר הקטן משמש כמחסן לסחורתו ועם בוקר היה ר' שמעון מוציא את ארגויו ופורס את מרכולתו על ארגו עץ ישנים. מעולם לא תפס לקוח את ר' שמעון באי ידיעה מהמתרחש באחד מעשרות ארגויו הקטנים. לכל אחד מהם היה תפקיד, ודומה היה שהפריטים השונים שאופסנו במרכולתו ידעו להגיע בכוחות עצמם אל מקומם המדויק. לעת ערב, משהחלה השמש לאסוף את קרניה, היה אורו בקפידה את ארגויו האהובים וביד רחמיאית מניח ארגו אחר ארגו על מקומו עד שנתמלא חללה של חנותו. משסיים את מלאכתו היה פונה לעבר בית המדרש, לא לפני שדבק בפעם המי יודע כמה, אם אמנם נעל את שער חנותו.

בעל אופי שכזה היה ר' שמעון משחר נעוריו, וכבר עשרות שנים היה רגיל לכך שלכל דבר יש זמן ועת, ולכל חפץ יש מקום.

ויהי היום, ר' שמעון אנשיל נטל את ידיו והיסב עם משפחתו לארוחת ערב. ילדיו תפסו חרישית את מקומם ליד השולחן, בעוד עקרת הבית מניחה לכל אחד את מנתו. המסובים החלו באכילתם, אך מישוהו אחד לא היה רגוע... היה זה בעל הבית, שעניו כמעט יצאו מחוריהו. רק במאמצים כבירים הצליח ר' שמעון שלא לומר דבר בפני ילדיו הרכים, אך רעייתו שידעה את נפש בעלה, הבינה לרוחו.

ר' שמעון הביט לעבר הכסא המיותם שניצב לידו, רעייתו החתרה החזיקה אחריו ושניהם ישבו ובהו בכסא הריק ובמנה שנותרה בצלחת שהונחה על השולחן - הצלחת המיוערת לאורח המתאכסן בעליית הגג שבביתם, ששוב נעדר מארוחת הערב, בלי להתחשב בסדריו הקבועים והמקובעים של בית מארחיו.

הילדים שחשו במתח הגואה, סיימו במהירות את ארוחתם ונעלמו במהירות מן החדר, כשהם מותירים את הוריהם אובדי עצות.

ואז לפתע, שוב החל הרעש המטריד מעליית הגג, הרעש שמזמזם כבר תקופה ארוכה בחלל ביתם ואינו נותן מנוח לנפשם השלוה... מה לא עשו כדי לפתור את הבעיה? מבטים, רמזים קלים, רמזים עבים יותר, והבחור בשלו. מרעיש מלמעלה. אבל היום, עצביו של ר' שמעון אנשיל כבר לא עמדו לו. סבלנותו פקעה. לכל דבר יש סוף! הוא קם מכסאו, ונטל בידיו מטאטא זרדים ענק שעמד בפינת החדר...

רעייתו התחננה על נפשה: "שמעון, עצור! למה לנו ללכת בדרך שכזו? אולי תעבור תקופה נוספת והאורח יידע עד כמה הדברים האלה מציקים לך וטורדים אותך משלוותך". הוא שמע את דבריה תוך שהוא משעין את סנטרו על המקל המחוספס של המטאטא, וכמעט שנענה לה.

אך לאחר דקה הבינה גם היא, שבעלה היקר, שעצביו הלכו והתרופפו מהרעש שהשיך לבקוע מעליית הגג, אינו מסוגל לחשות בעת שכזו. "כלו כל הקיצין", אמר לעקרת ביתו הנבוכה, ולעיניה המשתאות תפס את המטאטא וחבט קלות בתקרת הבית...

*

למעלה, בעליית הגג, ישב האורח, הלא הוא רבינו ה'חכם צבי', ותפס את ראשו בידיו. הסומק שהחל לעלות בלחיו, התפשט במהירות ופניו אדמו כסלק. הצצה חטופה בשעון האורלוגין הבהירה לו שזה מכבר חלף זמנה של ארוחת הערב, והוא לא ידע את נפשו.

תקופה לא קצרה כבר מתגורר הוא בביתם של בני הזוג המסודרים הללו, שהחליטו להעניק מהונם ואונם לכן תורה. בכל יום ויום, באותה שעה, היתה עקרת הבית מכינה עבורו את מנת הבוקר שהמתנינה לו לקראת צאתו ללימודיו, ואף עליית גג הקצו עבורו, שם יוכל להתרכז ולהתעמק בספריו, שהרי כבר הבחינו שנכוננו לו גדולות - "ולא יתכן", אמר ר' שמעון לאשתו, "שעוד יתבעו אותנו בשמים - מדוע לא התאמצתם בכל כחכם להעניק לתלמיד חכם שכזה פינה משלו שיוכל להגות בה בלא מפריע?".

אבל הרעש, הרעש היה בלתי נסבל. הוא כבר רמז כל כך הרבה פעמים לאורחו השקדן שלא ירים את קולו יתר על המידה. לא פעם, בעת שהקולות שבקעו מעל ראשו נמשכו

זמן ממושך, היה ר' שמעון מתנה את מר גורלו בפני רעייתו ומתנחם בכך שהוא סובל פחות מטיטוס... שכן הוא יכול לצאת את הבית ולתת מרגוע לראשו, ואילו יתושו של טיטוס הלך עימו לכל מקום... והיה דבר-מה נוסף שהטריף את נפשו שוחרת הסדר והדיוק של ר' שמעון: ארוחת הערב!

הוא קנה במיוחד שעון גדול המשמיע קולות וברקים בכל שעה עגולה, הציבו חגיגית בעליית הגג, כדי שהבחור שיושב שם למעלה יגיע בזמן לארוחת הערב, אבל כלום לא עזר. הלה שקוע בתלמודו, וכאשר סברות ופירוכות ותילי תילים של רעיונות חלפו במוחו הסוער, שכח הוא מכל עולמו, וצילילי השעון הניצב מולו במרחק נגיעה, נדמו עליו כרעש רחוק ועמום הבוקע מפעמון קטן התלוי על צווארה של כבשה הרועה הרחק אי שם באחו.

החכם צבי סגר עתה במהירות את ספריו ופתח את דלת עליית הגג. חכמתו הרבה עמדה לו להרגיע במהירות את בעל הבית שהספיק לסנן כמה מילות זעם ושם לסיים את מנתו.

*

עם בוקר נשמעו דפיקות על דלת הבית. על המפתן ניצבה משלחת מכובדת, ובידיה מכתב רבנות המזמין את ה'חכם צבי' לכהן אחר כבוד בעירם. ה'חכם צבי' נעתר לבקשתם, ובטרם יצא את בית מארחיו נפנה אל בעל הבית וברכו בחום: "יתן ה' וזכות המצווה הגדולה של הכנסת אורחים שזכית לקיימה ואפשרת לי להגות בתורה, תזכה אתה ודורותיך אחרך לעשירות מופלגת".

לאחר מכן הנמיך את קולו ובפנים מרצינות אמר למארחו ההמום:

"דע יקירי, כי רציתי לברוך גם בדורות ישרים מופלגים בתורה, ואתמול ביקשו משמים לנסותך אם אמנם ראוי אתה לכך. אך לצערי הרב, יקירי, אמר הרב כשקולו נסדק, "ברגע אחד, הפסדת הכל".

רגע אחד של התגברות על המידות...

המטן דבר הרב מעמ' 1

נעשה הנס אלא גם לצאנם ובקדם וגם לערב רב שעלה עמם, והאלשיך הקדוש שם ביאר, שאף שאינן היו ראויים לנס זה שתתקצר להם הדרך, מכל מקום כיוון שהם היו עם עם ישראל נעשה הנס גם להם והתקצרה להם הדרך.

וחשבתי לבאר בס"ד, שכשארם זוכה ומקבל עליו עול תורה וחפץ לעשות את מצוות ה' באמת ובתמים, הקב"ה מרימו על כנפי נשרים ומסייעו בכל אשר ידרש כמו שהסכרנו למעלה. אבל לא זו בלבד, אלא שכשהקב"ה מרים את האדם הוא מרים יחד איתו את "הצאן והבקר, והערב רב"... את כל הצרות, הקשיים, והצער שיש לאדם בחייו, את הכל מרים הקב"ה ומסייעו בכל אשר יפנה. זה כוחה של קבלת עול תורה. אדם שמחליט בהחלטה גמורה שמעתה והלאה לא עובר עליו יום ללא תורה ללא עשיית חסד, ללא דקדוק במצוות, הוא יראה לפתע את השינוי בחייו מקצה לקצה. משום שהוא נישא על כנפי נשרים - על ידיו של בורא העולם בכבודו ובעצמו. זה המסר הנצחי שרצה הקב"ה להשמיענו רגע לפני מתן תורה.

לצערנו אנו רואים היום תופעה נפוצה אצל אנשים מסוימים שכאשר יש להם קושי או צרה כל שהיא הם פונים לחפש כל מיני סגולות למיניהם, ואף יש שמרחיקים נדוד אל כל מיני רבנים מפוקפקים "שיודעים להוציא את כל הצרות"... בפרשטנו אנו רואים תשובה ברורה וחדה לכל אלה, אומר הקב"ה "והייתם לי סגולה מכל העמים"... עם ישראל הוא עם סגולה, נכון! אבל על איזה סגולה מדובר? ומאי סגולה?

מבאר המדרש (פסיקתא זוטרתא פ' יתרו פרק יט סימן ה), "והייתם לי סגולה מכל העמים. שתהיו פנויים לי ועוסקים בדברי תורה, ולא בדברים אחרים". זוהי הסגולה היחידה של עם ישראל "התורה הקדושה", אדם שמחובר לשיעורי תורה, לקביעות לימוד יומי, הוא בעל הסגולות הגדול ביותר שיש.

וראיית רמז יפה בספר משנה שכיר שם, שכתב שבאות צ' יש צורת האות נ' שנושאת על שכמה את האות יו"ד. והאות נ' באה לרמז על ה'נפילה', שאדם שנפל חלילה ויש לו קשיים שונים, הדרך היחידה לעזור לו לקום מאותה נפילה היא ע"י שתעמים על שכמה של ה-נ- את האות י' שהיא אות היהדות. וכך יוצא לנו האות צ' - שזה רומז על צדיק. ושבע יפול צדיק וקם. ה' יזכה אותנו לקבל עלינו באמת "עול תורה ומצוות", ועל ידי כך נזכה להינשא על כנפי נשרים, ולא נדע שום צער ומכאוב! אמן!

שו"ת הראשון לציון
מרן הראשון לציון הגאון
רבי יצחק יוסף שליט"א

שאלות מבית ההוראה עם הרב דוד אטדגי שליט"א

החזרת שן שנעקרה למקומה בשבת

שאלה: בשבת האחרונה נעקרה לי שתל שן זמנית ממקומה, ונפשי בשאלתי האם הייתי יכול להחזירה למקומה הראשון על ידי דחיפת השן בכח, או שיש בדבר איסור משום בונה או מצד רפואה בשבת? ומהם דרכי הפעולה במסגרת ההלכה בילד שנעקרה שינו בשבת?

תשובה: הנה יש לדעת, שתופעה זו מצויה בעיקר אצל ילדים, של עקירת שן בשלמותה ממקומה עקב נפילה או מכה, ולדעת הרופאים במקרה זה החזרת השן למקומה תוך חצי שעה יכולה להציל את השן, ולמנוע סבל רב בעתיד. שכל עוד שמגיע חמצן לתאי השן אזי הרקמות שסביב השן לא נפגעו ומתו, ולכן ניתן להציל את השן ע"י החזרתה למקומה הראשון ע"י דחיפה חזקה. ובמקרה שהשן החוזרה אחר זמן של שעה רוב הסיכויים שהיא לא תתפוס זמן רב ותיפול אחר שנתיים או שלוש. במידה והשן החוזרה למקומה בזמן, הרופא מקבע אותה ע"י קיבוע לזמן של שבועיים או שלושה, עד לקיבועה המלא. הרופאים ממליצים, שבמידה ולא ניתן להחזירה לפה, לשמור את השן בתוך הפה תחת הלשון, כך שהרוק שומר על חיותה. ובילד קטן, שיש חשש שישלע את השן, עדיף להניח את השן בתוך "כוס חלב" וכך היא תישמר יותר. השאלות העולות הם, האם החזרה הראשונית של השן למכתש מותרת? ובמידה וכן, האם השלב הבא של קיבוע השן ע"י חומר, יהיה מותר בשבת? ולהלכה, מותר להחזיר את השן למקומה, ובשעת הצורך אף מותר להדביקה ברבק זמני ולא קבוע, עד למוצאי שבת. ובמקרה שלא ניתן לקבוע זמנית, יש לשאול חכם שיש אופנים שמותר לקבוע קיבוע קבוע בשבת ע"י רופא גוי.

מקורות: בס"ד הרחבנו בנידון זה בתשובה בכת"י, ואביא כאן את עיקרי הדברים בהם יש לדון מצד בונה, ומצד תופר, ומצד טלטול השן בשבת, וכן האם זה בגדר סכנת איבר. ואביא את עיקרי הדברים בקיצור גדול, ויעיין המעיין.

הנה בספר נשמת אברהם (ח"ה עמ' מא), כתב, "שן שנעקרה בשבת אדם שקיבל מכה בפיו ועקב זה נפלה לו שן אם הוא מחזיר את השן למקומה ומחזיק אותה שם עד שהוא יכול לקבל טיפול ע"י רופא שיניים יש סיכוי טוב שהשן תשוב ותיקלט בחזרה כא בתנאי שהוא הפצוע יחזיר את השן למקומה תוך חצי שעה מזמן שנפלה אם זה קרה בשבת מעטני מהגרש"ו אויערבאך זצ"ל שמותר לעשות כן דהיינו להחזיק את השן במקומה עד שיוכל להגיע לרופא שיניים במוצאי שבת". והגאון הגדול וולדינברג בספרו ציץ אליעזר (חלק כ סימן מז), כתב שמותר להחזיר את השן למקומה בשבת. ואין בזה משום בונה. ובמקום אחר (צי"א חט"ו סי' כה) נשאל הציץ אליעזר על אדם המרכיב שיניים תותבות, ונפלו שיניו בשבת, האם מותר בשבת לתת בהן אבקה המהדקת אותן אל החיך, במשך כשמונה שעות. והביא את תשובתו הנודעת של ראש המדברים בזה הגאון רבי צבי פסח פראנק בספרו הר צבי (קונטרס ט"ל הרים מלאכת בונה סי' א), שדעתו נוטה להקל משום שזה בנין לשעה, ואף לדעות שבנין לשעה אסור מדרבנן. מ"מ בנ"ד יודו להקל, משום שכאן מצד עצמו אין הוא ראוי ואחר זה שעות הדבק פג כוחו. ואם כן אין זה בנין כלל. והגאון האבני נור (חלק אורח חיים סימן רטו), דן האם יש בנין בכל האדם, ובסו"ד שלדעת הגאונים והרמב"ם אין בנין באדם כמו בכלים, ורק מדרבנן מיהת אסור עיין שם. וכתב הצי"א לפ"ד וא"כ בודאי ובודאי כשעשוי לסותרו גם בו כיום דאין ככה"ג אפי' איסור מדרבנן. עיי"ש. ועוד סברא להיתר כתב הצי"א שם, בדונה באדם שייך בגופו כמו בשערו וכו', אבל בגוף זר אין זה בונה. עיי"ש. וסברא זו מצאנו כבר בדברי הגר"מ פיינשטיין בשו"ת אגרות משה האו"ח ח"ב סי' פ"א. עיי"ש. ועיין להגאון שבט הלוי (חלק ח סימן צב), שכתב שבנידונינו יש לחוש משום בונה איסור תורה עיי"ש.

כמו כן יש לדון באורך אם יש בנ"ד מצד סכנת איבר, והרב שבט הלוי, כתב שם דוודאי לא הוי בכלל סנת איבר, וראייתו מדיני טומאה וטהרה דמצוינו במשניות דשיניים אינם בגדר איברי האדם. וכתב, שעל כן אין לומר אפילו באיסור דרבנן לנכרי, דיכול כיום להחליף שן בשן עיי"ש. ואפשר לומר דאין ראייה מדיני טומאה לנ"ד. (וע"ע בקובץ עטרת שלמה חלק י' עמ' של) שכתב להעיר ע"ד שבט הלוי הנו'. ובספר חוט שני (שם) הסתפק בזה אי הוי כסכנת אבר. ומ"מ וע"ע בזה בספר קצות השולחן סי' קלח ס"ק יח. ובספר חוט שני ח"ד עמ' קצט. וע"ע ש"ש פ"ד סל"ה.

ולענין מלאכת תופר אי שייכא באדם, ראה בזה, מש"כ הציץ אליעזר ח"כ סי' י"ח. וע"ע מש"כ בשם הגרי"ש אלישיב באשרי האיש ח"ב פל"ו אות מא. דשייך תופר מהתורה באדם. ומדברי הש"ש"כ (פל"ה סע' כד ובעהרה שם) משמע שאין דין תופר באדם. ומ"מ בניד"ד שההדבקה היא אינה מתקיימת אלא לשעה בזה אף לסוכרת ששיך תפירה באדם חשיב דרבנן. והציץ אליעזר והגרש"ו (שם בנשמת אברהם) העלו להקל בנ"ד. ולענין מוקצה ע"י מש"כ השולחן שלמה (ח"ב ערכי רפואה עמ' קסז) דאין בזה מוקצה. וז"פ. ויש עוד אריכות דברים רבה בזה.

האם כהן יכול לישא כפיו בחדר אחר שיט בו עשרה?

בס"ד, ז' טבת תשפ"א,
לכבוד היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, כש"ת ה"ה יעקב ישראלוב נ"י שלום רב, לשאלתו אודות כהן שנמצא בעזרת נשים, ויש בעזרת הנשים עשרה מתפללים, אך אין הם מתפללים בנפרד אלא כולם מקשיבים לשי"צ שנמצא בכהכ"נ, ושואל האם הכהן שנמצא בעזרת נשים יכול לישא כפיו שם כיון שיש שם עשרה מתפללים בעזרת נשים.

הנה במשנה פסחים (פ:) שנינו גבי קרבן פסח, אבר שיצא מקצתו וכו', מן האגף ולפנים הרי הוא כלפנים, מן האגף ולחון כלחון. ובגמ' שם אמרו, אמר רב יהודה אמר רב, וכן לתפלה. ופליגא דרבי יהושע בן לוי, דאמר ריב"ל, אפי' מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. ופרש"י, העומד מן האגף ומצטרף לעשרה, והעומד חוץ למצטרף. ע"כ. ולדבריו, לרבי יהושע בן לוי אפי' מחיצה של ברזל אינה מפסקת ומצטרפים למנין. אך בגמ' עירובין (צב.) שנינו, חצר גדולה שנפרצה לקטנה, גדולה מותרת וקטנה אסורה, מפני שהיא כפתחה של גדולה. ובגמ' יתיב רבה ורבי זירא ורבה בר רב חנן, ויתיב אביי גבייהו ויתיב גאמרי, ש"מ ממתניתין דירוי גדולה בקטנה ואין דירוי קטנה בגדולה. ופרש"י, דירוי גדולה מושלך בקטנה, ואין דירוי קטנה מושלך בגדולה. ועוד אמרו שם (צב.): צבור בגדולה ושי"צ בקטנה, יוצאים י"ח. צבור בקטנה ושי"צ בגדולה, אין יוצאין י"ח. תשעה בגדולה ואחד בקטנה מצטרפין. אבל בהיפך אינם מצטרפים. ומכאן זה התוס' שם חלקו על רש"י, שהרי משמע מהסוגיא דהלכה כריב"ל דאפי' מחיצה של ברזל אינה מפסקת. ולכן פי' ר"י בפסחים איירי לענין היחיד שעונה לקריש ולקרושה ויהא שמה רבה. דס"ל לרבי יהושע בן לוי שיכול לענות אפי' אם יש מחיצה של ברזל מפסקת. אבל לרבי יהודה מפסקת, ואינו עונה עמהם, דכי היכי שאינו מצטרף למנין ה"ה דלא נפיק י"ח. ע"ש.

והיוצא מדברי התוס' דגם אם חמשה בגדולה וחמשה בקטנה אין מצטרפין, והא דנקט בסיפא תשעה בקטנה, אגב רישא נקט הכי. אבל ה"ה לחמשה וחמשה. אולם אם היו עשרה במקום אחד, ואומרים קריש או קרושה, אפי' מי שאינו עמהם נמצא ברשות אחרת, יכול לענות אחריהם אמן. וד"ז מובא גם בתוס' (ר"ה כז:). ובתוס' סוטה (לט.), דלענין ברכת כהנים מתוך שמוציא בני הגדולה, יוציא גם העומד אחר המחיצה, דכלפי אבינו שבשמים לא תלי בהפסקת מחיצה. ע"כ. וכך כותבים עוד ראשונים, הר"ן בתחלת ר"ה, המרדכי, הרשב"א בתשו' ח"ג (סי' רפו), הראב"ד. וכן מבואר במאירי שם, דמאי דאמר' דיחיד מצטרף לעשרה, ה"מ בשנפיץ הגדול לקטן במלואו, דהיינו שהחצר הקטנה אינה מובדלת מתוכה מן הגדולה כלל, וכל העומד בקטנה רואה כאילו הוא חלק מן הגדולה, אלא שהגדולה יתירה על הקטנה, ולכן אמר' שכל שהמיעוט נמצא בקטנה מצטרף לגדולה וחשיב כרגלי הגדולה. אבל אם הקטנה לא נפרצה במילואה לגדולה, אלא שיש לה גיפופין, וכן שאין הפירצה יותר מעשר, וכ"ש אם לא נפרצה כלל, אלא שהיא פתוחה לה, כל אחת רשות לעצמה ואין שום צירוף מזו לזו. ע"כ. וכ"ה בטור (בס"י נה). דצריך שיהיו כולם במקום אחד ושי"צ עמהם, ורק העומד תוך הפתח מן המשקוף ולפנים מצטרף עמהם, ועיין בשו"ת הרדב"ח ח"ב (סי' תרנ).

ומבואר, שכל שעומד בחדר אחר, אפי' חדר קטן המתבטל כלפי החדר הגדול, כל שלא נפרץ החדר הקטן לגדול, אין היחיד העומד שם מצטרף למנין עם אלו הנמצאים בחדר הגדול. וז"ל מרן בש"ע (סי' נה סעיף יח): אם קצת העשרה בביהכ"נ, וקצתם בעזרה, אינם מצטרפים. ע"כ. והנה מרן לא קאי אלא לענין צירוף לעשרה, אבל לא קאי לענין תפלה בצבור. ובאמת שהצ"ח ברכות (ח.) נסתפק בכיו"ב, אם זה נחשב כעומד בביהכ"נ, או דילמא אף נחשב מתפלל עם הצבור, מ"מ אינו נחשב נכנס לביהכ"נ. ולצורך אדם חלוש שקשה עליו הטורח דרוחקא דציבורא אפשר להקל. ובמשנ"ב (סי' נה ס"ק נח) ה"ד הח"א שכתב, דכשיש בית ולפנים הימנו חדר, והחדר ההוא אינו פרוץ במילואו, המתפלל שם כאילו מתפלל ביחוד, ורק קריש וקרושה יכול לענות, כדלקמן בסעי' כ'. ובתשובת הרדב"ז (סי' תרנ) מצאתי שכתב, דזה דוקא לענין צירוף, אבל שיהיה כמתפלל עם הצבור, אם אין לחדר פתח אחר רק דוקא דרך הבית הגדול, חשיב כמתפלל עם הצבור. ע"כ. ומבואר, דדוקא אם אין לחדר פתח רק דרך הבית הגדול, בזה חשיב כתפלה בצבור, הלא"ה אף שראשי לענות קריש וקרושה, א"ז בכלל תפלה בצבור. כי לענין תפלה בצבור בעי' שיהיה יחד עם הצבור במקום אחד, שאז תפלתו מתקבלת. והמתפלל בחדר הסמוך לביהכ"נ דרגתו כדרגת מי שאינו יכול להתפלל עם הצבור ממש, ומתפלל בשעה שהצבור מתפלל, דא"ז כתפלה בצבור ממש. וכן מבואר עוד מדברי המשנ"ב (סי' נה ס"ק נב) שכתב, דפשוט דהעומדים בעזרת נשים ובמחיצה המפסקת יש חלון ומראה להם פניו ממש, מצטרף עמהם לעשרה. וכ"ש דאם יש בלעדו עשרה נחשב תפלה בצבור עיי"ז. וע"כ כיון שיש עשרה בכהכ"נ, יש עשרה גם בעזרת נשים, נחשב כתפלה בצבור.

ולגבי נשיאת כפים ירד לכהכ"נ, דיש מהאחרונים שחולקין על עיקר הדין וסוברים דענינינו אינו דומה כלל לזימון. ומבואר דדוקא במראה פניו להם דרך החלון, דכיון שמצטרף עמהם לעשרה חשיבא תפלתו לתפלה בצבור. הלא"ה אין זה נחשב כתפלה בצבור. וכל שכן לענין ברכה.

ברכת התורה,
יצחק יוסף, הראשון לציון, הרב הראשי לישראל

לקבלת הלכה יומית ו'נקודת אור' מאת הרב דוד אטדגי שליט"א, וכן להצטרפות לפרוייקט 'ודג'ית' תכנית לימוד הלכה בעיון ברחבי הארץ עם תעודות מגדולי ישראל שליט"א, וכן למידע ולהזמנת הרב לשיעורים ברחבי הארץ - שלחו הודעה לפל':
520-898-0548 או ובתו ארגון 'קול דוד'.

לקבלת העלון במייל/לתגובות: alonlekachtov@gmail.com

העלון יו"ל בחסות:
דפוס הבינה HABIRA PRESS
02-6790497
חוברות « פרוספקטים » « עלונים » « הזמנות » « פרוסטים » « ברטיסי ביקור »
ידידת « משפחות » « מבקרות » « חנוניות » « רולאפים » « קאפוט »